

Барабаш А.Г., к.ю.н., доц.

Левченко М.Ю., студентка 4 курсу, гр. ППР-161

Чернігівський національний технологічний університет

(м. Чернігів, Україна)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

В наш час досить розповсюдженими є шлюби між громадянами України та іноземцями. На жаль, зростає також кількість розлучень між вказаними суб'єктами. Проблеми, які виникають у сфері правового регулювання розірвання шлюбу з іноземним елементом, насамперед зумовлені складністю вибору права, яке застосовується для регулювання цих відносин.

У зарубіжних країнах застосовуються три підходи стосовно розірвання шлюбу. Згідно з першим (Аргентина, Ірландія, Іспанія, Колумбія) розірвання шлюбу заборонено майже за будь-яких підстав. Відповідно до другого, розірвання шлюбу можливе на підставі клопотання жінки (Єгипет, Ліван), чоловіка (країни мусульманського права) або будь-кого з подружжя, проте лише за передбачених в законі підстав, серед яких взаємна згода подружжя на розлучення не зазначена. Більшість же законодавців у цьому питанні використовують презумпцію, за якою розірвання шлюбу є особистою справою подружжя, і якщо шлюб фактично не існує, відсутні будь-які розумні причини вважати його існуючим юридично [9, с. 412].

Зазначені розбіжності матеріального права впливають у тому числі на розбіжності колізійного регулювання питань розлучення у законодавстві різних країн [5, с. 274].

Відповідно до статті 26 Конституції України іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються

тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України [3]. Саме такі винятки мають місце при регулюванні процедури розірвання шлюбів з іноземцями в Україні. Необхідно враховувати норми міжнародного приватного права, а саме міжнародно-правових договорів і конвенцій про правову допомогу у сімейних справах, укладених Україною з іншими державами. Міжнародні акти встановлюють колізійні прив'язки.

Якщо наявний міжнародний договір про правову допомогу між Україною та іншою державою, то застосовуються його положення. Адже відповідно до статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори є частиною національного законодавства України [3], а стаття 10 Закону України «Про міжнародні договори України» встановлює пріоритет правил міжнародного договору над актами законодавства України [7].

Найбільш важливою у сфері регулювання розірвання шлюбу з іноземним елементом є Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 р. Стаття 28 названої Конвенції проголошує, що у справах про розірвання шлюбу застосовується законодавство Договірної Сторони, громадянами якої є подружжя на момент подачі заяви. Якщо один з подружжя є громадянином однієї Договірної Сторони, а другий – іншої Договірної Сторони, застосовується законодавство Договірної Сторони, установа якої розглядає справу про розірвання шлюбу [2].

Якщо брати до уваги національне законодавство, то відповідно до статті 63 Закону України «Про міжнародне приватне право» припинення шлюбу та правові наслідки припинення шлюбу визначаються правом, яке діє на цей час щодо правових наслідків шлюбу. Стаття 60 цього ж Закону регламентує правові наслідки шлюбу: вони визначаються спільним особистим законом подружжя, а за його відсутності - правом держави, у якій подружжя мало останнє спільне місце проживання, за умови, що хоча б один з подружжя все ще має місце

проживання у цій державі, а за відсутності такого - правом, з яким обидва з подружжя мають найбільш тісний зв'язок іншим чином.

Подружжя, яке не має спільного особистого закону, може обрати право, що буде застосовуватися до правових наслідків шлюбу, якщо подружжя не має спільного місця проживання або якщо особистий закон жодного з них не збігається з правом держави їхнього спільного місця проживання [6].

Згідно з нормами Сімейного кодексу України, розірвання шлюбу може відбуватися в судовому порядку або через орган державної реєстрації актів цивільного стану шляхом подачі відповідної заяви одним з подружжя [8].

Громадяни України, що проживають за її межами, мають можливість розірвати шлюб в порядку і на підставах, установлених сімейним законодавством України, у країні проживання, звернувшись до консульських установ чи дипломатичних представництв України, але лише у випадках, коли відповідно до Сімейного кодексу України подібний шлюб може бути розірваним у державних органах реєстрації актів цивільного стану [4, с. 114].

Для міжнародного приватного права важливою є також проблема (не) визнання іноземних розлучень, що породжує проблему «шкунтильгаючих» правовідносин. Вони виникають, зокрема, при застосуванні територіальної прив'язки, коли іноземне подружжя прагне визнання свого розлучення за своїм національним законодавством, а останнє його не визнає або на основі публічного порядку, або на основі власних норм про визнання іноземних розлучень, в яких закріплено певні умови [5, с. 276].

В даному випадку у статті 2 Конвенції про визнання розлучень та рішень щодо окремого проживання подружжя зазначається, що розлучення і рішення про роздільне проживання подружжя визнаються в усіх інших Договірних Державах, при дотриманні певних умов цієї Конвенції, наприклад щоб відповідач або позивач мали своє останнє місце проживання у договірній державі (чи обидві сторони), або лише позивач був громадянином Договірної Держави [1].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що при регулюванні розірвання шлюбу з іноземним елементом застосовуються:

норми міжнародних актів та вітчизняного законодавства;

матеріально-правові та колізійні норми;

колізійні прив'язки *lex patriae*, *lex nationalis* (застосування права тієї держави, громадянами якої є особи, що розривають шлюб), *lex fori* (застосування права тієї держави, суд якої розглядає справу з участю іноземного елемента).

Список використаних джерел

1. Конвенція про визнання розлучень та рішень щодо окремого проживання подружжя від 01.06.1970 р. №995_925.

URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_925

2. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р. №997_009. Дата оновлення: 21.01.2006. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

4. Менджул М. В. Порядок розірвання шлюбу з іноземними громадянами в Україні: окремі аспекти : матеріали VI Міжнародн. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів [«Закарпатські правові читання»], (м. Ужгород, 25 - 27 квітня 2014 р.) / М-во освіти і науки України, УжНУ. Ужгород, 2014. Т. 2. С. 112 - 117.

5. Міжнародне приватне право: Навч. посібник / За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана. К.: Юрінком Інтер, 2007. 368 с.

6. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005р. № 2709-IV. Дата оновлення: 20.10.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>

7. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004р. № 1906-IV. Дата оновлення: 02.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

8. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. Дата оновлення: 18.03.2020 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

9. Чубарєв В.Л. Міжнародне приватне право: Навчальний посібник / В.Л. Чубарєв. К.: Атіка, 2008.608 с.